

DUURZAAMHEID & ECONOMIE

Nieuwe gewoonten

De achtste op rij alweer: de landelijke Fair Tradeweek die vorige week werd gehouden. Blijkbaar is het nog altijd nodig om gedurende een week extra aandacht te geven aan eerlijke handel. De meeste mensen

denken als het over fairtradeproducten gaat aan koffie, thee, bananen en chocola, en daarmee houdt het vaak wel op.

De ramp in de kledingfabriek Rana Plaza in Bangladesh in april 2013 heeft bij ons de ogen geopend voor misstanden in de textielbranche. Ook weten we steeds meer over mijnwerkers die metalen winnen die worden gebruikt voor onze mobiele telefoons. Rechtvaardige lonen en menswaardige werkomstandigheden zijn nog lang niet vanzelfsprekend in internationale productieketens.

Onlangs was ik aanwezig op een kerkelijke gemeenteavond over duurzaamheid en eerlijke handel. Na de inleiding over keuzes in de consumptie stak een man zijn hand op en reageerde: „Ik heb helemaal geen tijd om me daar allemaal in te verdiepen.” Zijn opmerking is bij me blijven hangen. Deze man sprak het uit, vele anderen denken hetzelfde. De materie is complex en veranderen is vermoeiend.

De verleiding is groot om de ogen te sluiten. Diep vanbinnen willen we niet weten dat wij zo nauw betrokken zijn op productieprocessen die met onrecht gepaard gaan. Waar komt dat door?

Enerzijds hebben we vertrouwen in de Nederlandse supermarkten en bedrijven

Dat betekent echter niet dat we om die reden deze producten links moeten laten liggen. De werkelijkheid is complex en weerbarstig. Initiatieven die werken aan eerlijke productiemethoden en faire lonen lopen aan tegen weerstanden, zowel in de eigen keten als daarbuiten. Zij hebben de steun van mensen die hun uitgangspunten delen hard nodig om eerlijke productieprocessen te kunnen realiseren.

De derde reden dat we de ogen sluiten is dat we niet geconfronteerd willen worden met het verhaal achter de producten in onze schappen. Confrontatie met dit verhaal zou weleens kunnen leiden tot het besef dat dingen anders moeten. Dat vinden we over het algemeen niet prettig. Een groot deel van ons koopgedrag bestaat uit gewoontes. Als we eenmaal een bepaald merk tandpasta, rijst of koffie aanschaffen, blijven we veelal datzelfde merk kopen. Deze gewoonten kunnen wel veranderen, maar vaak pas nadat er nieuwe informatie komt, denk bijvoorbeeld aan een aanbieding van een ander merk, een overtuigend verhaal van de buurvrouw of een proeverij.

De Fair Tradeweek is ook zo'n manier om gewoontegedrag te doorbreken. Door te informeren, te laten proeven en vooral het verhaal achter producten te vertellen,

Waar het om gaat is dat we nieuwe gewoon-

en willen we geloven dat het allemaal goed op orde is. Dat zij geen producten aanbieden waaraan onrecht ten grondslag ligt. Maar de werkelijkheid is helaas anders. Productieprocessen mogen juridisch wellicht in orde zijn, dat betekent nog niet dat de productie fair, rechtvaardig is. Volgens cijfers van One World leeft 22 procent van de wereldbevolking in extreme armoede en moet ze rondkomen van minder dan 1 dollar per dag.

Ik vond het een schok om te ontdekken dat velen van hen wel degelijk werk hebben, maar een extreem laag salaris ontvangen. Onder hen bevinden zich koffiebonenplukkers, theeplukkers en naaisters. Ook al liggen de kosten voor dagelijks onderhoud in hun thuisland lager dan bij ons, van dit inkomen kunnen ook zij nauwelijks rondkomen, laat staan iets opbouwen. Het resultaat van hun arbeid is verwerkt in producten die bij ons in de schappen liggen.

Wat ons ook weerhoudt van betrokkenheid op de productie is wantrouwen jegens keurmerken. Ook in een keten met de beste bedoelingen bestaan misstanden, die in de pers breed worden uitgemeten. Terecht overigens, want misstanden dienen aan het licht te komen.

ten aanleren

zetten betrokkenen mensen stil om na te denken over wat zij kopen en hoe dat eerlijk kan. Hun voorwerk stimuleert ons om ons in de achtergrond van producten te verdiepen. En om de consequenties daarvan te vertalen in keuzes.

Waar het om gaat is dat we nieuwe gewoonten aanleren. Gewoonten waarbij rechtvaardigheid, eerlijke lonen en menswaardige werkomstandigheden uitgangspunt zijn. Als eerlijke producten in het hokje "luxeartikel voor af en toe" blijven hangen, zal de sector niet veranderen. Het vraagt een fundamentele keus voor rechtvaardigheid. We mogen best een keer goed de tijd nemen om onze consumptiekeuzes tegen het licht te houden. Wanneer we deze keuzes vervolgens in ons gewoontepatroon toepassen, zet dat zoden aan de dijk. En het mooie van gewoontegedrag is dat je er niet iedere keer opnieuw over na hoeft te denken.

.....
Dr. Martine Vonk werkt als lector ethiek en technologie bij Saxion Hogescholen.